

Sammanfattning av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer för hälso- och sjukvården samt tandvården

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSL-FS 2022:39) om våld i nära relationer uppdaterades 2025. Författningen riktar sig till socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården. I detta dokument redovisas först hälso- och sjukvårdens ansvar, därefter tandvårdens. Avslutningsvis redovisas möjligheten att lämna uppgifter till polismyndigheten.

7 kap. Hälso- och sjukvårdens ansvar

1 § Vårdgivaren ska fastställa de rutiner som behövs för att utveckla och säkra kvaliteten i arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

2 § Vårdgivaren ska fastställa rutiner för när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta och barn som bevittnat våld som behöver vård.

3 § Vårdgivare ska fastställa rutiner för hur anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen ska fullgöras vad gäller ett våldsutsatt barn eller ett barn som bevittnat våld.

4 § Vårdgivaren ska fastställa rutiner för hur barns behov av information, råd och stöd enligt 5 kap. 7 § första stycket 4 hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och 6 kap. 5 § andra stycket 4 patientsäkerhetslagen (2010:659) ska beaktas.

Under rutiner finns krav på att vårdgivaren ska fastställa rutiner för:

- **Vårdgivaren ska fastställa rutiner när och hur personalen ska fråga om våld**
 - Varje verksamhet ska ha brutit ner den övergripande [Handlingsplan våld i nära relationer, barn som far illa samt hedersrelaterat våld och förtryck](#) till lättillgängliga enkla rutiner som omfattar dessa perspektiv.
 - Ta hjälp av verksamhetens [familjeombud](#) eller [Valentina Hajra](#) om detta inte är gjort.
- **Vårdgivaren ska fastställa rutiner för hur barns behov av information, råd och stöd ska beaktas.**
 - Vi ska arbeta utifrån vår [rutin Barn som närstående](#). När barn har bevittnat eller utsatts för våld i nära relationer ska vi hänvisa barnet och närstående till [Centrum mot våld](#).

7 kap. 10 § Åtgärder för våldsutsatta vuxna

Om en vuxen visar symtom eller tecken som väcker misstanke om att personen är våldsutsatt, ska vårdgivaren se till att hälso- och sjukvårdspersonalen frågar den vuxna i enrum om orsaken till symtomen eller tecknen.

Om misstanken om våld eller andra övergrepp kvarstår, ska vårdgivaren se till att hälso- och sjukvårdspersonalen:

- 1. beaktar vilka behov den vuxna kan ha av vård såväl fysiskt som psykiskt med anledning av våldet,*
- 2. informerar om möjligheten till vård inom hälso- och sjukvården, stöd och hjälp från socialtjänsten samt kontakt med frivilligorganisationer,*
- 3. hjälper den vuxna att få kontakt med socialtjänsten om denne samtycker till det, och*
- 4. tar reda på om det finns barn i den vuxnas familj och gör anmälan till socialtjänsten enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) vid misstanke om att barnet eller barnen far illa*

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska i patientjournalen dokumentera vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av misstanke om att personen är våldsutsatt och enligt punkt 1–3 ovan, samt vilka symtom eller tecken som har observerats och som väckt misstanke om att den vuxna är våldsutsatt.

- **Hälso- och sjukvårdens huvuduppgift kommer först: beakta behov av fysisk och psykisk vård.**
 - Region Kronoberg har ett helhetsperspektiv på vårt arbete med våldsutsatta som inkluderar både vuxna, barn som far illa samt barn som närstående. Detta finns fortsatt med i vår övergripande [Handlingsplan våld i nära relationer, barn som far illa samt hedersrelaterat våld och förtryck](#) och ska finnas med i verksamhetsnära rutiner kring våldsutsatthet och barn som far illa.
 - Ta hjälp av verksamhetens [familjeombud](#) eller [Valentina Hajra](#) om detta inte är gjort.
- **Utöver att informera om vård, stöd och hjälp från andra aktörer, ska vårdgivaren även hjälpa den vuxne att få kontakt med socialtjänsten när denne samtyckt till det.**
 - Detta finns med i den övergripande [Handlingsplan våld i nära relationer, barn som far illa samt hedersrelaterat våld och förtryck](#), se över verksamhetsnära rutiner så att de inkluderar att vi ska hjälpa en vuxen att etablera kontakt med socialtjänst när samtycke finns.
- **Vi ska ta reda på om det finns barn som närstående samt vid misstanke om att barn far illa göra en orosanmälan till socialtjänsten.**
 - Detta finns med i den övergripande [Handlingsplan våld i nära relationer, barn som far illa samt hedersrelaterat våld och förtryck](#), se över verksamhetsnära rutiner så att de har med orosanmälan när vi misstänker att barn som närstående far illa.

Åtgärder för våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

11 § Ett barns behov av information, råd och stöd ska särskilt beaktas om barnets förälder eller annan närstående som barnet varaktigt bor tillsammans med utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp (5 kap. 7 § HSL, 6 kap. 5 § patientsäkerhetslagen).

12 § Om ett barn visar symtom eller tecken som väcker misstanke om att barnet är våldsutsatt eller bevittnat våld, ska vårdgivaren se till att hälso- och sjukvårdspersonalen

1. beaktar vilka behov barnet kan ha av vård såväl fysiskt som psykiskt med anledning av våldet,
2. gör en anmälan till socialtjänsten enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen
3. ställer frågor till medföljande vuxen om orsaken till symtomen eller tecknen, om det är möjligt utan att det innebär risk för barnet, och
4. frågar barnet i enrum om orsaken till symtomen eller tecknen när så är möjligt och med hänsyn tagen till barnets ålder och mognad.

Hälso- och sjukvårdspersonal ska i patientjournalen dokumentera vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av det som anges i första stycket 1–4 samt vilka symtom eller tecken som har observerats och som väckt misstanke om att barnet är våldsutsatt eller bevittnat våld.

- Hälso- och sjukvårdens ansvar för vård kommer först.
- Hänvisning till 5 kap. §7 Hälso- och sjukvårdslagen och 6 kap. §5 Patientsäkerhetslagen om att barns behov av information, råd och stöd särskilt ska beaktas om ett barn utsatts för eller bevittnat våld i nära relation.
 - Detta finns med i [rutinen för barn som närstående](#).
 - När lämpligt ska vi hänvisa barn om utsatts för eller bevittnat våld i nära relation till [Centrum mot våld](#) för information, råd och stöd.
- Under punkt 3 har ett tillägg kommit om att vi endast ska fråga föräldrar om barnets symtom om det är möjligt utan risk för barnet.
 - Detta finns med i den övergripande [Handlingsplan våld i nära relationer, barn som far illa samt hedersrelaterat våld och förtryck](#), se över verksamhetsnära rutiner så att de uppdateras med denna instruktion.
- Under punkt 4 som handlar om att fråga barnet i enrum om orsaken till symtomen eller tecknen finns inte längre krav på att hänsyn ska tas till vårdnadshavarens samtycke.
 - Detta finns med i den övergripande [Handlingsplan våld i nära relationer, barn som far illa samt hedersrelaterat våld och förtryck](#), se över verksamhetsnära rutiner så att de uppdateras med denna instruktion.

8 kap. Tandvårdens ansvar

Tandvårdens ansvar regleras i ett eget kapitel.

- **Tandvården ska fastställa rutiner för att utveckla och säkra kvaliteten i arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld.**
 - Tandvården har en [handlingsplan barn som far illa](#), vilken även omfattar barn som bevittnar våld och våld i nära relationer.
 - Tandvården följer den övergripande [Handlingsplan våld i nära relationer, barn som far illa samt hedersrelaterat våld och förtryck](#) som gäller för både hälso- och sjukvård samt tandvård.
 - Varje verksamhet ska ha brutit ner de övergripande handlingsplanerna till lättillgängliga enkla rutiner som omfattar dessa perspektiv.
 - Ta hjälp av tandvårdens [familjeombud](#) eller [Valentina Hajra](#) för att utveckla verksamhetsnära rutiner.
- **Tandvården ska fastställa rutiner angående anmälningsskyldigheten enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen gällande ett våldsutsatt barn eller ett barn som bevittnat våld.**
 - Tandvården har en gemensam [rutin för anmälningsskyldigheten](#) kring barn som far illa samt barn som uteblir.
 - Det finns två filmer som stöd för orosanmälan på barn: [Att uppmärksamma barn som far illa](#) samt [Att göra en orosanmälan inom tandvården](#).
- **Tandvården bör fastställa rutiner för när och hur personalen ska ställa frågor om våld inom verksamheten.**
 - Ett utvecklingsarbete är påbörjat. Kontakta [Valentina Hajra](#) för stöd med verksamhetsnära rutiner.
- **Tandvården bör se till att personalen har kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående.**
 - Kontakta tandvårdens [familjeombud](#), [Valentina Hajra](#) eller [Susann Swärd](#) för verksamhetsnära utbildningar kring barn som far illa, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Möjlighet att lämna uppgifter till polismyndigheten (13§)

Det finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och patientsäkerhetslagen (2010:659) bestämmelser om när hälso- och sjukvården utan hinder av sekretess eller tystnadsplikt får lämna uppgifter till bland annat Polismyndigheten.

Denna möjlighet gäller exempelvis:

- för att förhindra att en enskild mot en närstående begår brott mot liv och hälsa, frihet och frid samt sexualbrott (3, 4 eller 6 kap. Brottsbalken), som inte ger lindrigare straff än fängelse i ett år (OSL 10 kap 18c §)
- vid misstanke om brott mot barn, såsom brott mot liv och hälsa, frihet och frid, sexualbrott, könsstympning och oskuldsingrepp (3, 4 eller 6 kap Brottsbalken, Lag med förbud mot könsstympning av kvinnor, OSL 10 kap 21 §)
- uppgift av betydelse för utredningen av ett begånget brott får lämnas till åklagare, polis och säkerhetspolis eller annan utredande myndighet vid misstanke om brott som inte ger lindrigare straff än fängelse i sex månader, samt vid försök, förberedelse eller stämpling till brott som inte ger lindrigare straff än ett års fängelse (OSL 10 kap 23§).